

שימת נורה חשמלית בארון הקודש

הראי"ה קוק זצ"ל¹

ע"ד הנר העלעקטרי² ששמו אותו בתוך ארון הקודש. הנה אף שהטעמים שכתב כת"ר יש מהם דאית להו פירכא, הטעם הראשון שכתב משום תשמיש חול בקודש - יש לומר שאין שייך בנר כזה, שאינו דומה לנר של חלב ושל שעוה וכיו"ב שמניחין בארון הקודש, שעל זה הקפיד הט"ז³ מפני שעושין את אה"ק לתשמיש של חול, כיון שהאה"ק הוא מחזיק בתוכו את הנר, אבל כאן - אצל העלעקטרי - אין האה"ק משמש כלל להנר, אלא שהאורה העלעקטרית נכנסת לתוכו ע"י החוטים הנמשכים, והם אחוים בקירות הבנין כנהוג - אין שייך על זה ענין של שימוש חול בקודש.

וגם הטעם שכתב כת"ר שנראה כאילו ח"ו התורה צריכה לאורה - אין נראה. שאע"פ שכתב הט"ז להמליץ זכות על הנהגין להכניס את הנר לאה"ק בהושענא רבה ושמחת תורה כשמוציאין הס"ת משם, שמרמזין בזה שהתורה מאירה לעולם,

1 צילום העתק כתה"י ניתן לנו באדיבותו של הרב בן ציון שפירא שליט"א. אנו מזידים לו על שנהג עמנו בטובה. נוסף בידי המהדיר פיסוק, ונפתחו ראשי תיבות לפי הצורך. ההדגשות אינן במקור.

2 החשמלי.

3 ונהגו ליהנות וכו'. - כתב רש"ל (בהגהות הטור סימן קנג) נראה דאין קרוי הורדה מקדושה אם מניחין שאר ספרים בארון אצל ספר תורה, דהא עדיין בקדושתו קאי. ותדע שהרי העולם נהגו להניח בארון יריעות פסולים, והוא הדין חומשים ושאר ספרים. אכן צ"ע היכא שהוציאו ס"ת ממנו אם יכולין להניח בתוכו שאר ספרים, דמאחר דלית ביה ס"ת הוה הורדה מקדושה לפי שעה, או לא, עכ"ל. ומו"ח ז"ל (בי"ח סוף סימן קנג) הוכיח דאפילו לפי שעה מקרי הורדה, מדאמרינן בגמרא [מגילה] דכ"ז [ע"א] גוללין ס"ת במטפחת חומש ולא חומש במטפחת ס"ת, ורישא מיירי בלפי שעה, דאי מייחד לה לעולם לס"ת פשיטא דשרי, אלא ע"כ דאח"כ יחזיר אותו לחומש, וא"כ סיפא דאוסר חומש בשל ס"ת היינו נמי לפי שעה ואפילו הכי מקרי הורדה ואסור, ע"כ. ולפי זה לא יפה עושים קצת שביום הושענא רבה שמוציאין כל ספרי תורה ושמים שם נר דולק והוי דופן ארון הקודש תשמיש לאותו נר, אלא שיי"ל כיון שעושין כן לכבוד התורה לסימן תורה אור (משלי ו, כג), דהיינו רמו בזה כשאין שם ס"ת צריך לאור הנר, כן נראה כוונה למי שעושה כן. אבל אין זה מספיק, כיון שיש איסור להוריד הקדושה של הארון (ט"ו אורח חיים סימן קנד ס"ק ז).

וכשוטל'ן הס"ת צריכין דוקא אז להכניס נר - זהו רק רמז בעלמא לבאר שאין עושין כן משום שימוש הדיוט אלא לכבוד התורה, אבל אין זה מספיק לאסור איסור להכניס נר לכבוד התורה גם כשהתורה היא שמה. והלא מקרא מלא הוא "על כן באורים כבוד [את] ד'"⁴, ואדם חשוב מכבדים אותו באור הנר, כדאיתא בברכות דף נ"ג א'⁵ לשיטת רש"י שם ד"ה אור, שכתב ולא שצריך לאור אלא לכבוד בעלמא, ואדם חשוב - ודאי גם ת"ח - בכלל זה, והרי אנחנו צריכים להחמיר בכבוד ת"ח עוד יותר מבכבוד ס"ת, כדאמר רבא בגמ' דמכות כ"ב ע"ב: "כמה טיפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ס"ת ולא קיימי מקמי גברא רבא"⁶. ואע"ג דשקלו וטרו בזה המפרשים הראשונים והאחרונים ז"ל לישוב מה שנראה מסוגיא דמכות היפוך מה שנראה מסוגיא דקידושין ל"ג ע"ב⁷, דאמר'י התם גבי החיוב לעמוד בפני ס"ת משום "ק": מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן?⁸, א"כ עדיף כבוד ס"ת מכבוד ת"ח, מכ"מ איך שמתישבת קושיא זו עכ"פ אין רחוק לדמות הכבוד של ס"ת לכבוד של גברא רבא⁸. עכ"פ לגבי ענין זה להוכיח מכאן שמה שעושים לכבוד של גברא רבא לא יהי' נחשב לזילותא לגבי ס"ת, וכיין שמכבדים לאדם חשוב בנר גם כשאין שום צורך לאורה - י"ל דהוא הדין דאפשר לכבד בכה"ג ס"ת ג"כ.

ומש"כ כת"ר וטעמו לאסור משום נתיצת דבר מביהכ"נ, שצריך להשחית את דף הארון, הנה עיקר איסור נתיצה של דברים שבקדושה ביסוד הדין שהוא במחיקת

4 "על כן בארים כבוד ה' באיזי הים שם ה' אלהי ישראל" (ישעיהו כד, טו), הרב הוסיף את המילה "את" כדי שלא יצטרך שירטוט אפילו לדעות המחמירות (עיין שו"ע יו"ד רפד סעיף ב ובש"ך שם).

5 "תני חדא: אור של בית הכנסת ושל בית המדרש מברכין עליו, ותני אידך: אין מברכין עליו לא קשיא: הא - דאיכא אדם חשוב (רש"י: לכבודו הדליקה); ולא שצריך לאור, אלא לכבוד בעלמא, ואין מברכין עליו), הא - דליכא אדם חשוב (רש"י: להאיר להם הדליקה, ומברכין)".

6 "אמר רבא: כמה טפשאי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבא, דאילו בס"ת כתיב "ארבעים" (דברים כה, ג), ואתו רבנן בצרו חדא".

7 "איבעיא להו: מהו לעמוד מפני ספר תורה? ר' חלקיה ור' סימון ור' אלעזר אמרי: קל וחומר, מפני לומדיה עומדים, מפניה לא כל שכן?"

8 בתוספות ר"ד ובתוספות רא"ש (בקידושין), כתבו שאין הכוונה שגברא רבא עדיף מס"ת אלא מכיוון שקימה מס"ת למדנו מק"ו מת"ח, אם כן טיפשים מי שקמים בפני ס"ת ולא מפני ת"ח. בר"ן (בקידושין) תירץ שכיוון שאילולא חכמים היתה תורה מונחת הקרן זוית, א"כ כמו שעומדים מפניה כך ראוי לעמוד מפני לומדיה. בערוך לנר (במכות), כתב שבקידושין מדובר על לומדי מקרא שס"ת עצמו עדיף מהם, ובמכות מדובר על גברא רבא שחכם בתורה שבע"פ ועדיף מס"ת כי יכול לחסר מתושב"כ (ארבעים יכנו). וראה עוד בפני יהושע, מהרי"ט ובמקנה (בקידושין), ובמהרש"א והעץ יוסף (במכות), בשו"ת אגרות משה (או"ח ב, לד) ועוד.

השם ובנותץ דבר מן ההיכל, דילפינן מ"לא תעשון כן לד' אלקיכם"⁹, כדאי' במכות כ"ב ע"א¹⁰ בשורף עצי הקדש - עיקר הדבר הוא רק בנותץ דרך השחתה, אבל כשמתכוין לתיקון - י"ל דהו"ל כאילו חזו תיוהא¹¹ בביהכ"נ, וגם בביהמ"ק עצמו, שהוא היסוד לכל דברים שבקדושה באיסור השחתה, דמותר לסתור, כדאי' בבבא בתרא דף ד' ע"ב¹². לכשמתכוין לשם כבוד התורה י"ל דעדיף טפי, ולכו"ע מותר גם להאוסרים עכ"פ מדרבנן, כשאינו דרך השחתה.

אבל מה שכתב כת"ר שהוא משום "ובחוקותיהם לא תלכו", כיון שזהו נימוסם. אם האנשים שרוצים בזה מתכוונים לחקות את הגוים - בודאי אסור, וצריך למחות בידם, אבל בלאו הכי י"ל דכבוד של הדלקת נר לכבוד על ידי זה דברים שבקדושה - לאו מינייהו קא גמרינן, כיון דכתיב בדאורייתא, כדאמרי' בסנהדרין נ"ב ע"ב¹³. וה"נ הרי כתוב בדאורייתא מצות המנורה במקדש ו"באורים כבודו את ד'"¹⁴ שהבאתי לעיל. וגם הרי מדליקין נרות לכבוד בבתי כנסיות גם ביום, כשא"צ לאורם, ולא גמרינן זה מינייהו, ואין חוששים להא משום "ובחוקותיהם ל"ת". אמנם אם הרוצים בזה כונתם לחקות את אוה"ע - בודאי יש בזה איסור גמור. וגם

9 בכת"י אותיות אל"ף ולמ"ד מחוברות.

10 "אלא הכא במאי עסקינן - כגון בבישולו בעצי הקדש, ואזהרתיה מהכא 'ואשריהם תשרפון באש... לא תעשון כן לה' אלהיכם'" ("אבד תאבדון את כל המקמות אשר עבדו שם הגוים אשר אתם ירשים אתם את אלהיהם על ההרים הרמים ועל הגבעות ותחת כל עץ רענן. ונתצתם את מזבחתם ושרבתם את מצבתם ואשריהם תשרפון באש ופסילי אלהיהם תגדעון ואבדתם את שמם מן המקום ההוא. לא תעשון כן לה' אלהיכם" [דברים יב, ב-ד]).

11 "אמר רב חסדא: לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתי... ולא אמרן אלא דלא חזי בה תיוהא (רש"י: ביקוע שיהא מוזמן ליפול), אבל חזי בה תיוהא - סתרי ובני" (בבא בתרא ג.).

12 "ובבא בן בוטא היכי אסביה ליה עצה להורדוס למיסתריה לבית המקדש? והאמר רב חסדא: לא ליסתור איניש בי כנישתא עד דבני בי כנישתא אחריתא! אי בעית אימא: תיוהא חזא ביה; איבעית אימא: מלכותא שאני, דלא הדרא ביה, דאמר שמואל: אי אמר מלכותא עקרא טורי, עקר טורי ולא הדר ביה".

13 **"משנה**. מצות הנהרגין - היו מתיזין את ראשו בסיף, כדרך שהמלכות עושה. רבי יהודה אומר: ניוול הוא לו, אלא מניחין את ראשו על הסדן וקוצץ בקופץ. אמרו לו: אין מיתה מנוולת מו. **גמרא**. תניא, אמר להן רבי יהודה לחכמים: אף אני יודע שמיתה מנוולת היא, אבל מה אעשה, שהרי אמרה תורה (ויקרא יח, ג) ובחקתיהם לא תלכו ורבנן: כיון דכתיב סייף באורייתא - לא מינייהו קא גמרינן. דאי לא תימא הכי, הא דתניא: שורפין על המלכים ולא מודרי האמורי, היכי שרפינן? והכתיב ובחקתיהם לא תלכו! אלא, כיון דכתיב שריפה באורייתא, דכתיב ובמשרפות אבותיך וגו' ('בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים הראשנים אשר היו לפניך כן ישרפו לך והיו ארון יספדו לך כי דבר אני דברתי נאם ה'") (ירמיהו לד, ה), וברש"י שם "ובמשרפות אבותיך - כך היה דרכם לשרוף על המלכים מטתן וכלי תשמישין" - לאו מינייהו קא גמרינן. והכא נמי, כיון דכתיב סייף באורייתא - לאו מינייהו קא גמרינן".

בלא"ה י"ל דמ"מ אצל הס"ת ממש אולי יש בזה משום דמות חקוי שלהם, כיון שלא שמענו דבר זה בישראל עד כה. ומ"מ לא ברירא לי הא מילתא זולת אם הם רוצים מטעם החיקוי.

אבל **הטעם האחרון שכתב כת"ר** הוא מכריע יותר מן הכל, שאם הם באים עי"ז לחילול שבת ויו"ט ח"ו בכיבוי והבערה - ודאי צריך למחות בזה בכל האפשרות, וברכות יחולו על ראשו.